

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas sayısı:1967/6

Karar sayısı:1968/9

Karar günü:27/2/1968

Resmi Gazete tarih/sayı:18.9.1968/13004

İptal dâvasını açan : Türkiye İşçi Partisi Millet Meclisi Gurubu.

İptal dâvasının konusu : Millet Meclisi Başkanlık Divanının kuruluşuna dair Millet Meclisince ikinci dönemin ikinci toplantı yılı başında (2 Kasım 1966 günlü ikinci birleşiminde) alınan kararın bir İçtüzük hükmü tedvini niteliğinde bulunduğu ve Anayasa'nın 8., 84. ve 85. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüş ve yine Anayasa'nın 149. ve 150. maddelerine dayanılarak iptali istenilmiştir.

I. İLK İNCELEME:

1- Dâvada belge eksikliği:

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15. maddesi gereğince 9/2/1967 gününde yapılan Başkan İbrahim Senil, Üye Şemsettin Akçoğlu, İhsan Keçecioğlu, Salim Başol, Feyzullah Uslu, A. Şeref Hocoğlu, Fazlı Öztan, Celâlettin Kuralmen, Sait Koçak, Muhittin Taylan, İhsan Ecemiş, Recai Seçkin, Ahmet Akar, Muhittin Gürün ve Lûtfi Ömerbaş'ın katıldıkları ilk inceleme toplantısında dâva dilekçesinin Anayasa Mahkemesi Genel Sekreterliğince 28/1/1967 gününde kaleme havale edildiği; ancak Türkiye İşçi Partisi Millet Meclisi Gurubu adına dâvayı açan ve Türkiye İşçi Partisi Millet Meclisi Gurubu Başkan Vekilleri oldukları anlaşılan Hakkı Selek ve Rıza Kuas'a grupça dâva açma yetkisi verildiğini gösterir karar örneğinin dâva dilekçesine eklenmemiş olduğu görülmüş ve önce bu eksiğin tamamlanması söz konusu edilmiştir. Bunun üzerine üyelerden Şemsettin Akçoğlu ilk önce görev sorununun incelenmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

Eldeki dâvanın usulünce açılmış bulunduğu anlaşılmadan böyle bir dâva dolayısıyla görev konusunun incelenmesine geçilmesinin ve iptali istenen Millet Meclisi kararının bir iptal dâvasına konu olup olamayacağı sorununun çözümlenmesine gidilmesinin mümkün bulunmadığı meydandadır. Bu nedenle her şeyden önce dâvayı açanların dâva açmağa yetkili bulunup bulunmadıklarının belli edilmesi bakımından grup kararı eksiğinin bir ay içinde tamamlanması için 22/4/1962 günlü ve 44 sayılı Kanunun 26. maddesi uyarınca partinin Millet Meclisi Grubu Başkanlığına tebligat yapılmasına üyelerden Şemsettin Akçoğlu'nun karşı oyuyla ve oyçokluğu ile karar verilmiştir.

2. Eksiğin tamamlanması:

9/2/1967 günlü karar gereği süresi içinde yerine getirilmiş ve Anayasa Mahkemesine Ankara 9. Noterliğinin 3955 sayılı şerhi ile onanlı bir belge gönderilmiştir. Belge Türkiye İşçi Partisi T.B.M.M. 2. dönem 2 toplantı yılı karar defterinin 2. sayfasında yazılı 8/11/1966 günlü ve 3 sayılı kararın örneğidir. Belgeye göre Türkiye İşçi Partisinin Millet Meclisinde bulunan 14 ve Cumhuriyet Senatosunda bulunan 1 üyesinden on dördü 8/11/1966 günlü toplantıya katılmış ve Millet Meclisinin 1/11/1966 ve 2/11/1966 günlü ve Başkanlık Divanının kuruluşuna ilişkin kararları aleyhine iptal dâvası açılmasına oybirliği ile karar vermişlerdir. Bu karar ve dâvanın açılışı, 44 sayılı Kanunun 25. maddesinin 2 sayılı bendi hükmüne uygundur.

3. Sözlü açıklama:

Esas sayısı:1967/6
Karar sayısı:1968/9

Dosyada eksiklik kalmadığı anlaşıldıktan sonra dâva konusu Millet Meclisi kararının İçtüzük niteliğini taşıyıp taşımadığı sorununun ele alınması gerekli görülmüş; ancak davacı sözlü açıklama isteminde bulunmuş olduğundan Başkanvekili Lûtfi Ömerbaş, Üye İhsan Keçecioğlu Salim Başol, Feyzullah Uslu, A. Şeref Hocoğlu, Fazlı Öztan, Celâlettin Kuralmen, Fazıl Uluocak, Avni Givda Muhittin Taylan, İhsan Ecemiş, Recai Seçkin, Ahmet Akar, Halit ZARBUN, ve Muhittin Gürün'ün katıldıkları 2/6/1967 günlü toplantıda 44 sayılı Kanunun 29. maddesi uyarınca davacıya çağrı kâğıdı çıkarılmasına ve dâva henüz İlk inceleme devresinde bulunduğundan sözlü açıklamanın, iptali istenilen Millet Meclisi kararının içtüzük niteliğinde olduğu yolundaki iddia ile sınırlı tutulmasına, oyçokluğu ile karar verilmiştir.

Başkan Vekili Lûtfi Ömerbaş, üyelerden Fazlı Öztan, Celâlettin Kuralmen, Fazıl Uluocak, Avni Givda, İhsan Ecemiş, ve Ahmet Akar sözlü açıklamayı gerekli gösterecek bir durum bulunmadığını ve yine üyelerden Feyzullah Uslu, Fazlı Öztan, Celâlettin Kuralmen, Fazıl Uluocak, Muhittin Taylan ve Recai Seçkin sözlü açıklamanın sınırlandırılmaması gerektiğini ileri sürerek bu karara muhalif kalmışlardır.

Sözlü açıklama 29/6/1967 günlü oturumda dinlenmiştir.

4. 2/11/1966 günlü Millet Meclisi kararının niteliği:

2/11/1966 günlü Millet Meclisi kararının Millet Meclisi İçtüzüğü niteliğinde bulunup bulunmadığı ve esasın incelenmesine geçilip geçilmemesi Başkan İbrahim Senil, Üye Şemsettin Akçoğlu, İhsan Keçecioğlu, Salim Başol, Fazlı Öztan, Celâlettin Kuralmen, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Avni Givda, Muhittin Taylan, İhsan Ecemiş, Ahmet Akar, Halit ZARBUN, Ziya Önel ve Muhittin Gürün'ün katıldıkları 10/7/1967 günlü toplantıda görüşülmüş ve karara bağlanmıştır.

Dâva konusu Millet Meclisi kararı Millet Meclisi Başkanlık Divanında bir başkanlık, bir başkanvekilliği, bir idareci üyelik ve dört kâtipliğin Adalet Partisine, bir başkanvekilliği, bir idareci üyelik ve iki kâtipliğin Cumhuriyet Halk Partisine, bir başkanvekilliğinin Millet Partisine ve bir idareci üyeliğin Yeni Türkiye Partisine verilmesi hakkındadır (2. dönem 2 toplantı yılı: 2/11/1966 günlü 2. birleşim-Millet Meclisi Tutanak Dergisi Cilt 9. Sahife : 29).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının hükümleri arasında Türkiye Büyük Millet Meclisinin ve meclislerin çalışmalarını kendi yaptıkları içtüzüklerin hükümlerine göre yürütmeleri ilkesi de yer almaktadır. (Madde 85) bir meclisin başkanlık divanının kuruluşunu ve İş görüşünü o meclisin çalışma alanı dışında, meclis faaliyetlerinden ayrı nitelikte bir düzen olarak düşünmek mümkün değildir. Başkanlık Divanının kuruluşu ve işleyişi, divanın meclisin çalışmalarını yönetmesi dolayısıyla, meclis faaliyetlerinin en başında gelir. Böyle olduğu için de Başkanlık Divanına ilişkin sorunların çözülme yeri İçtüzük ve divanın bağlı olacağı düzenin tespiti bir İçtüzük konusudur. Nitekim Anayasa'nın geçici 3. maddesinde yeni Anayasa'ya göre kurulan Türkiye Büyük Millet Meclisinin, ve Cumhuriyet Senatosunun toplantı ve çalışmaları için, kendi içtüzükleri yapılmaya kadar hükümlerinin uygulanacağı belirtilen ve o nedenle de yeni İçtüzüğü henüz yapılmadığından Millet Meclisi toplantı ve çalışmalarında uygulanan Türkiye Büyük Millet Meclisinin 27 Ekim 1957 tarihinden önceki İçtüzüğünde de Başkanlık Divanının kuruluşuna, seçilişine ve görevlerine ilişkin maddeler vardır. (Madde: 3-7 ve 198-211)

Millet Meclisinin dâva konusu 2/11/1966 günlü kararı, yukarıda görüldüğü üzere, Başkanlık Divanının, Adalet Cumhuriyet Halk, Millet ve Yeni Türkiye Partileri mensubu milletvekilleri arasından seçilmesini hükme bağlamakta ve bu partilerden her birine düşen divan görevlerinin sayısını ve niteliğini belli etmektedir. Kararın şu durumuyla, yalnızca içtüzük kapsamına girebilen bir konuyu düzenlediğinde şüphe yoktur. Hattâ karar yürürlükteki İçtüzüğün Başkanlık Divanının görevlilerini ve bunların sayılarını açıklayan 5. maddesine dokunmamakla birlikte 6. maddedeki

Esas sayısı:1967/6
Karar sayısı:1968/9

sınırlamasız seçim hükmüne karşılık seçimi, belirli partilere belirli görev yerleri tahsis etmek suretiyle, sınırlı bir şekilde sokmakta ve böylece 6. maddeyi değiştiren bir nitelik almaktadır.

2/11/1966 günlü kararın konu ve erek bakımından bir içtüzük sorununu düzenlediğini ve bu yönden de İçtüzük hükmü niteliğinde bulunduğunu böylece belirttikten sonra, kararın alınmasında, içtüzüğün değiştirilmesine ilişkin usule uyulmaması gibi bir durumun, bu niteliğe bir etkisi olup olmayacağı üzerinde durulması gerekir.

Anayasa, yasama meclisleri içtüzüklerinin yapılması ve değiştirilmesi için belirli bir yol koymuş değildir. Buna karşılık 27 Ekim 1957 tarihinden önce yürürlükte bulunan ve Millet Meclisi toplantı ve çalışmalarında uygulanmasına devam edilen Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünün 232. maddesinde İçtüzüğün değiştirilmesine, bir yahut daha çok maddesinin yürürlükten kaldırılmasına veya buna bir veya daha çok madde eklenmesine ilişkin tekliflerin önce Anayasa Komisyonunda inceleneceği ve sonra kanunların görüşülmesi usulüne göre Mecliste görüşülüp sonuçlandırılacağı; ancak konu üzerinde tek görüşme yapılacağı ve kararın kanunlar gibi ilâna tâbi olmadığı yazılıdır.

Dâva konusu kararın önceden yapılmış bir komisyon incelemesi ve incelemeyi sonuca bağlayan mazbata olmaksızın, 2/11/1966 günlü oturumda Başkanın oya sunduğu teklif üzerine alındığı bilinmektedir. (Millet Meclisi Tutanak Dergisi; cilt 9. sayfa 29). Daha önce 1/11/1966 günlü birleşimde Başkanlık Divanının seçilmesine ilişkin görüşmelerin sonunda bir milletvekili "Millet Meclisi Başkanlık Divanının Anayasa'nın 84. maddesine göre oran gözönünde tutularak tespit ettiği A.P. 7, C.H.P. 4, M.P. 1, Y.T.P. 1 şeklindeki görüşünü Genel Kurulun karara bağlaması; Başkanlık Divanı adedinin 15 veya 17 ye çıkarılması konusu ile Divanda görev bölüşülmesi hususunun parti grup temsilcileriyle yapılacak toplantıya tehirine karar verilmesi" yolundaki teklifinin birinci bölümü aynen; ikinci bölümü Başkanın oylamaya giderken açıkladığı gibi, "görev yerlerinin tespiti ve Riyaset Divanı adedinin artırılması konusunda ileri sürülen teklifleri görüşmek üzere Meclisin yarın saat 15 e taliki" şeklinde kabul edilmiştir. (Millet Meclisi Tutanak Dergisi cilt 9. sayfa 25, 26). 2/11/1966 gününde ise, görüşmelerin başlama, Başkanın görev yerlerinin taksimi konusunda Divana yalnız Türkiye İşçi Partisinin bir önerge verdiğini; Önergede Adalet Partisine 6 yer ayrıldığını; konu Meclisçe karara bağlandığı için önergeyi işleme koymayacağını; görev yerlerinin tespiti hakkında başkaca bir teklif de bulunmadığını" söyliyerek 2/11/1966 günlü karara konu teklifi ileri sürmüştür.

(Millet Meclisi Tutanak Dergisi-Cilt 9, sayfa 29).

Görülüyor ki 2/11/1966 günlü kararın İçtüzük değişikliklerinin bağlı bulunduğu usul bakımından başlıca eksiği, daha önce komisyondan geçirilmemiş olmasıdır.

Ancak kararın, çözümlediği konunun, alınmasındaki ereğin ve gördüğü işin açık ve kesin delâleti karşısında şekil eksikliğinin bu yasama, belgesini nitelendirmede etkisi olabileceği düşünülemez. Kararın, dayanıklık ettiği uygulama ile İçtüzüğün Başkanlık Divanına ilişkin hükümlerini değiştirdiğinde şüphe yoktur ve şu durum dahi ona İçtüzük hükmü niteliğini kazandırmaya yeterlidir. Kaldı ki, aksine bir görüşün çeşitli içtüzük konularının tek tek kararlarla hükme bağlanması ve böylece Anayasa denetiminden kaçınılması yolunda bir eğilimi teşvik etmesi her zaman için ihtimal içindedir. Anayasa'da bu nitelikte bir gediğin bulunabileceğini düşünmek ise, Anayasa koyucunun ereğine aykırı bir tutum olur.

Yukarıdanberi açıklanan nedenlerle 2/11/1966 günlü Millet Meclisi kararının İçtüzük hükmü niteliğinde bulunduğuna; Anayasa Mahkemesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi içtüzüklerinin Anayasa'ya uygunluğunu da denetlemede görevli ve yetkili olduğundan ve dosyada eksiklik bulunmadığından Anayasa'nın 149. ve 150. ve 44 sayılı Kanununun 21., 22., 25., ve 26. maddelerine

Esas sayısı:1967/6
Karar sayısı:1968/9

uygun bulunan dâvanın esasının incelenmesine 10/7/1967 gününde oyçokluğu ile karar verilmiştir. Üyelerden İhsan Keçecioglu, Celâlettin Kuralmen, Hakkı Ketenoğlu, Avni Givda, İhsan Ecemiş, Ahmet Akar ve Halit Zarbu bu karara muhalif kalmışlardır.

II. ESASIN İNCELENMESİ :

Dâvanın esasına ilişkin rapor, dâva dilekçesi ve ekleri, sözlü açıklama tutanağı, Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülen İçtüzük hükmü niteliğindeki Millet Meclisi kararı, 1/11/1966 ve 2/11/1966 günlü birleşimlere ilişkin Millet Meclisi Tutanak Dergileri, davacının dâvasına dayanarak yaptığı Anayasa maddeleri ve bunlarla ilgili gerekçeler ve Meclis görüşme tutanakları okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

1. Davacının dayandığı Anayasa hükümleri: Davacının dayandığı Anayasa hükümleri şunlardır: (Madde 8- Kanunlar Anayasa'ya aykırı olamaz.

Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, İdare makamlarını ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

(Madde 84- Meclislerin Başkanlık Divanları, o meclisteki siyasî parti gruplarının kuvvetleri ölçüsünde Divana katılmalarını sağlayacak şekilde kurulur.

.....

.....

....."

(Madde 85- Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Meclisler, çalışmalarını, kendi yaptıkları içtüzüklerin hükümlerine göre yürütürler.

İçtüzük hükümleri, siyasî parti gruplarının, Meclislerin bütün faaliyetlerine kuvvetleri oranında katılmalarını sağlayacak yolda düzenlenir. Siyasî parti grupları en az on üyeden meydana gelir.

.....)

2. Davacının gerekçesi ve sözlü açıklaması özeti :

Davacının gerekçesi ve sözlü açıklaması özeti şöyledir ;

Başkanlık Divanı seçiminde Türkiye Büyük Millet Meclisinin, 27 Ekim 1957 gününden önce yürürlükte olan İçtüzüğü hükümleri uygulanmaktadır. Bu uygulama Anayasa'nın 84. ve 85. maddeleri hükmü dairesinde yürütülmek gerekir. 84. madde Meclisteki siyasî parti gruplarının - kuvvetleri oranı ne olursa olsun - Başkanlık Divanında en az birer üye ile temsilini âmirdir. Maddenin cümle kuruluşundan, başka anlam çıkarılamaz. Anayasa'nın 83. maddesinde ise Mecliste grupları olan siyasî partilerin. Meclisin bütün faaliyetlerine katılmaları öngörülmüştür. Başkanlık Divanı çalışmalarının Meclis faaliyetleri arasında bulunduğu ise aşîkârdır,

Kurucu Meclisin 19/1/1961 günlü 48. birleşiminin 2. oturumunda komisyon sözcüsü: "Biz bütün siyasî parti gruplarının Başkanlık Divanına iştirak etmeleri sayesinde tarafsızlığın temin edileceğini düşündük" ve "İçtüzüklere istikamet verilmesi bakımından da bunların Anayasa'ya konulmasında zaruret gördük. Şimdiye kadar bütün siyasî partilerin iştirak ettiği bir Başkanlık Divanı bizde yoktur. İlk defa böyle bir Başkanlık Divanını bu Anayasa ile getirmekteyiz" demiş ve bu açıklamadan sonra madde bugünkü şekil ile kabul edilmiştir.

Esas sayısı:1967/6
Karar sayısı:1968/9

Bugüne kadarki uygulamalar da komisyon sözcüsünün açıklamasına uymaktadır. Millet Meclisinin birinci döneminin dört toplantı yılının her birinde kurulan Divanlarda bütün gruplara, kuvvetleri oranına bakılmaksızın, en az bir üye ile temsil edilmek imkânı sağlanmış; ikinci dönemin 1. toplantı yılında da aynı yol izlenmiştir. İkinci dönemin 2. toplantı yılında ise bu uygulama geçerli bir gerekçeye dayanılmaksızın terk edilmiş ve Mecliste beş siyasî parti grubu bulunduğu halde Divan üyelikleri dört grup arasında paylaşılmıştır.

2 Kasım 1966 günlü 2. birleşimde alınan kararla yeni bir statü kurulmakta; bu da bir içtüzük hükmünün tedvini vasıf ve mahiyetini taşımaktadır. Geçici olarak yürürlükte bulunan İçtüzük, Anayasa'nın birçok hükümleri ile çelişme halindedir. Bunlar İçtüzüğün 232. maddesi esasları dairesinde halledilmek gerekirken Meclis kararları ile işin yürütülmesine gidilmektedir. Esasen Meclis öteden beri İçtüzüğü değiştirme yoluna her zaman başvurmakta değildir. Belirli konularda Meclisin aldığı kararlar, İçtüzüğün altına dipnotları halinde konularak bunlar İçtüzük hükümleri gibi muamele görmüşlerdir. Dâva konusu karar da bu niteliktedir; İçtüzük yapıncaya kadar uygulanacaktır. İçtüzüğün ne zaman yapılacağı ise kestirilemez. 1961 yılından bu yana, halâ çıkarılamamıştır. Şu durumda dâva konusu karar da İçtüzüğün dipnotlarına geçerek İçtüzük hükmü gibi işlem görecektir. İşe bakmak şu nedenle, Anayasa Mahkemesinin görev ve yetkisi içinde bulunmaktadır. Anayasa'ya aykırı olan Millet Meclisi kararının iptali gerekir.

3. Millet Meclisinin 1/11/1966 ve 2/11/1966 günlü kararlarının birbirleriyle olan ilişkisi:

Türkiye İşçi Partisi Millet Meclisi Grubunun 8/11/1966 günlü kararında, Millet Meclisinin 1/11/1966 ve 2/11/1966 günlü iki kararı aleyhine iptal dâvası açılmasından söz edilmekte ise de dâva dilekçesinde açıkça yalnız 2/11/1966 günlü kararın iptali istenilmiştir. Şu duruma göre her iki kararın nitelikleri ve birbirleriyle olan ilişkileri üzerinde durulması yerinde olacaktır.

1/11/1966 günü, Millet Meclisi Başkanlık Divanınının, 7 Adalet Partili, 4 Cumhuriyet Halk Partili, birer de Millet Partili ve Yeni Türkiye Partili üyeden kurulması karara bağlanmıştır. Karar her partiye düşen görev yerlerini açıklamadığı için eksiktir ve uygulanma yeteneğinden yoksundur. 2/11/1966 gününde ise bir başkanlık, bir başkan vekilliği, bir idareci üyelik, dört kâtiplik olmak üzere yedi üyeliğin Adalet Partisine, bir başkan vekilliği, bir idareci üyelik, iki kâtiplik olmak üzere dört üyeliğin Cumhuriyet Halk Partisine, bir başkan vekilliğinin Millet Partisine bir idareci üyeliğinin Yeni Türkiye Partisine verilmesi karar altına alınmış ve ondan sonradır ki Divan üyelerinin seçimine geçilebilmiştir. 2/11/1966 günlü karar, ilk kararın eksikliğini tamamlamakla birlikte o kararda partilere ayrılan Divan üyeliği sayılarını tekrarlamak suretiyle birinciden ayrı, başlı başına bir karar olma niteliğini kazanmıştır. Başkanlık Divanı sorununu, kesin ve sonuçlandırıcı olarak çözümleyen de bu karardır. Şu haliyle ikinci kararın tek başına bir dâva konusu olabileceğinde ve böyle bir dâvada birinci kararın değil, ikincisinin iptalinin istenmesinin ereğe daha uygun düşeceğinde şüphe yoktur. Bu duruma göre dâvanın yalnız 2/11/1966 günlü Millet Meclisi kararına karşı açılmış bulunmasında sonuca etkili bir nitelik olmamak gerekir.

4. 2/11/1966 günlü Millet Meclisi kararının tartışılması:

Anayasa'nın 84. maddesinin ilk fıkrasında, Meclislerin Başkanlık Divanlarınının Meclisteki siyasî parti gruplarının kuvvetleri ölçüsünde Divana katılmalarını sağlayacak şekilde kurulacağı yazılıdır. Bu, bir meclisteki bütün siyasî parti gruplarının o meclisin başkanlık divanına katılacakları, ancak katılmanın her grubun kendi kuvveti ölçüsünde olacağı, Divan kuruluşunun böyle bir katılmayı sağlayacak biçimde ayarlanacağı demektir. Hüküm metninde bu anlaşıldığı gibi maddenin gerekçesi ve komisyon sözcüsünün Temsilciler Meclisindeki açıklamaları da bu görüşü ayrıca, kuşkuya ve duraksamaya yer bırakmaksızın destekleyecek niteliktedir. [Temsilciler Meclisi, Tutanak Dergisi Cilt: 3, Sayfa : 458).

Esas sayısı:1967/6
Karar sayısı:1968/9

Öte yandan yine Anayasa'nın 85. maddesi, meclislerin çalışmalarını kendi yaptıkları içtüzüklerin hükümlerine göre yürütmelerini, içtüzük hükümlerinin ise, siyasî parti gruplarının meclislerin bütün faaliyetlerine kuvvetleri oranında katılmalarını sağlayacak yolda düzenlenmesini buyurmaktadır. Bu demektir ki, İctüzüğün Başkanlık Divanına ilişkin hükümleri, 84. madde uyarınca bütün siyasî parti gruplarının Divanına katılmalarına ve katılmanın, her grubun kuvveti ölçüsünde olmasına elverişli bulunacak; böyle bir düzeni engelleyici hiçbir nitelik taşımayacaktır. Oysa Başkanlık Divanının kuruluşunu düzenleyen 2/11/1966 günü Millet Meclisi kararı ile beş siyasî parti grubundan yalnız dördünün Divana katılması ve bir parti grubunun Divan dışında bırakılması öngörülmüş; böylece ancak kuvvetleri elverişli olan grupların Başkanlık Divanına girebileceği gibi Anayasa'nın 84. maddesi hükmüyle uyuşamayacak ve bağdaşamayacak bir yoruma ve tutuma gidilmiştir.

Yukarıda da denildiği üzere, Millet Meclisinin İctüzüğü henüz yapılmadığı için Meclis çalışmalarında Anayasa'nın geçici 3. maddesi uyarınca Türkiye Büyük Millet Meclisinin 27 Ekim 1957 gününden önce yürürlükte olan İctüzüğü hükümleri uygulanmaktadır. Bu İctüzüğün 27 Nisan 1933 te değiştirilmiş 5. maddesine göre Başkanlık Divanı bir başkan, üç başkan vekili, altı kâtip ve üç İdare âmiri olmak üzere on üç kişiden kuruludur. Başkanlık Divanı üyeliklerinin, Anayasa'nın geçici 3. maddesi gereğince uygulanmasına devam edilen İctüzükte böylece tespit edilmiş bulunduğu ve bu sayının da bütün parti gruplarının Divana katılmalarına elverişli olmadığı yolunda bir gerekçenin ileri sürülmesi ve kabule değer görülmesi mümkün değildir. Bu imkânsızlığın neden ileri geldiğini açıklayabilmek için burada Anayasa'nın geçici 3. maddesi üzerinde durmak gerekir.

Söz konusu maddede yeni Anayasa'ya göre kurulan Türkiye Büyük Millet Meclisinin, Millet Meclisinin ve Cumhuriyet Senatosunun toplantı ve çalışmaları, için kendi içtüzükleri yapılmaya kadar, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 27 Ekim 1957 tarihinden önce yürürlükte olan içtüzüğü hükümlerinin uygulanacağı yazılıdır. Yeni içtüzükler yapılmaya kadar meclislerin çalışmalardan kalmamaları için verilen bu olanağın, İctüzüğün Anayasa ile bağdaşmayan hükümleriyle birlikte harfi harfine uygulanacağı anlamında değerlendirilip genişletilmesi düşünülemez. İctüzük hükümleri, ancak Anayasa kuralları ile sınırlı olarak ve o kurallara uyarlıları oranında bir uygulama yeri bulabilir. İctüzükte öngörülmemiş, Anayasa'nın getirdiği yeniliklere ilişkin konularda veya İctüzüğün Anayasa ile çelişen hükümlerinde Anayasa'ya uyar bir uygulama yolunun tutulması gereklidir. Aksine bir görüş İctüzüğü Anayasa'ya eşit, hattâ Anayasa'dan üstün tutmak olur. Böyle bir görüşün sakatlığı ise tartışılmayacak kadar ortadadır. Öte yandan bu görüş, çıkarılması bir "üreye bağlanmamış olan yeni içtüzüğe uzun bir zaman el sürülmemesi ve Anayasa kurullarının devamlı olarak ihmal edilmesi gibi bir tutumun hoşgörü ile karşılanması sonucunu da doğurur ki tartışma konusu görüşe katılmaya bu nedenle de imkân yoktur.

Esasen İctüzük konusunda şimdiye kadar ki uygulamalar, hep içtüzüğün öngörmediği veya Anayasa ile çelişmeye düştüğü hususlarda Anayasa'ya uygun bir yön izlemiştir. Söz gelimi; İctüzüğün 4. maddesinde Başkanlık Divanının görevinin bir toplantı yılı için olduğu yazılıdır. Bu hükme göre Millet Meclisi Başkanının da bir yıl için seçilmesi gerekir. Oysa Anayasa'nın 84. maddesinin ikinci fıkrası, Başkanın iki yıl için seçilmesini buyurmuştur. Uygulamada Başkan 1 değil 2 yıl için seçilmektedir. Bu çeşit uygulamaların daha bir çok örneklerini vermek mümkündür. Başkan seçiminde Anayasa'nın 84. maddesinin ikinci fıkrasına uyulurken, Divanın kuruluşunda, aynı maddenin 1. fıkrası hükmünün gözönünde bulundurulmaması, ortaya çelişmeli bir uygulama çıkarır ki bunun savunabilir bir yanı yoktur.

Yukarıdan beri açıklananlardan anlaşılacağı üzere, İctüzüğün Başkanlık Divanını 13 kişiden kuran hükmü (Madde 5) değişmez bir kural olarak kabul edilemez. Millet Meclisindeki bütün siyasî parti gruplarının - en zayıf güçte olan da dahil - Başkanlık Divanına katılmalarının sağlanması başka bir yoldan mümkün olamıyorsa bu sayının değiştirilmesi tabii ve zorunlu olur. Bu görüşe karşı

Esas sayısı:1967/6
Karar sayısı:1968/9

ileride Millet Meclisinde siyasî parti gruplarının sayısının çok artabileceği ve Başkanlık Divanının fazla kalabalıklaşacağı, bunun da uygulamalarda güçlükler doğurabileceği yollu bir İtiraz ileri sürülebilir.

1961 yılından beri görülenler, yakın bir gelecekte siyasî parti grupları sayısının Başkanlık Divanının fazla kalabalıklaşmasını gerektirecek şekilde artacağı tahminini haklı çıkaracak nitelikte değildir. Esasen Başkanlık Divanı üyeliklerinin sadece sayı üzerinden değil, görevlerin önem ve etki derecelerine göre değerlendirilerek siyasî partilerin güçleri ölçüsünde dağıtılması gerekli bulunduğundan, hangi durumda olursa olsun, Divanın aşırı şekilde kalabalıklaşacağı düşünülemez. Öte yandan Başkanlık Divanına bütün siyasî parti gruplarının katılmasını sağlamak üzere yapılacak bir düzenlemenin, Divandaki çoğunluğun iktidar partisinin elinden çıkmasına yol açabileceği ihtimali, üzerinde uzun uzadıya durabilecek bir sorun değildir. Çünkü, Başkanlık Divanında herhangi bir partinin mutlak söz sahibi olması değil, divanın tarafsızlık içinde çalışması ve tarafsızlığını koruyabilecek bir bünyede olması kuraldır. Anayasa koyucu, bu konuda ne düşündüğünü ve ne erek güttüğünü 84. maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarıyla açığa vurmuştur. Başkanlık Divanında herhangi bir partinin çoğunluğu elinde tutamaması, Anayasa koyucunun ereğine çok daha uygun düşecektir.

Millet Meclisi Başkanlık Divanının bünyesinin, Anayasa'nın buyruğuna göre ayarlanıp düzenlenmesi, belki ortaya başka güçlükler ve sakıncalar da çıkaracaktır. Ancak bunlar ne kadar çeşitli ne kadar ağır olursa olsun, önlenmeleri için bir yol bulunabileceği gibi, bulunmasa dahi böyle bir durumun siyasî parti gruplarının Anayasa ile tanınmış haklarından yoksun edilmelerini hiçbir zaman haklı kılamıyacağı apaçıktır.

Özetlenecek olursa: İhtüzük hükmü niteliğindeki 2/11/1966 günlü Millet Meclisi kararı, Millet Meclisindeki siyasî parti gruplarının hepsinin, Başkanlık Divanına katılmalarını ve katılmanın grupların kuvvetleri ölçüsünde olmasını engellemektedir. Bu yüzden karar, Anayasa'nın 84. maddesine aykırıdır; iptali gerekir.

Üyelerden Hakkı Ketenoğlu ve Halit ZARBUN bu görüşe katılmamışlardır.

5- 1/11/1966 günlü Millet Meclisi kararının durumu:

Bir başkanlık, bir başkan vekilliği, bir idareci üyelik, dört kâtiplik olmak üzere Başkanlık Divanının yedi üyeliğinin Adalet Partisine; bir başkan vekilliği, bir idareci üyelik, iki kâtiplik olmak üzere dört üyeliğin Cumhuriyet Halk Partisine, bir başkan vekilliğinin Millet Partisine, bir İdareci üyeliğin Yeni Türkiye Partisine verilmesine ilişkin 2/11/1966 günlü Millet Meclisi kararı iptal edilince, yukarıdaki açıklamalara göre yine bir içtüzük hükmü niteliğinde bulunduğu meydana gelen, Başkanlık Divanının 7 Adalet Partili, 4 Cumhuriyet Halk Partili, bir Millet Partili ve bir Yeni Türkiye Partili üyeden kurulması hakkındaki 1/11/1966 günlü Millet Meclisi kararının uygulanamaması sonucu doğacaktır. 44 sayılı Kanun 28. maddesinin ikinci fıkrası böyle bir durumda İkinci hükmün de iptaline yetki vermektedir. Şu hale göre 1/11/1966 günlü Millet Meclisi kararının da iptali gereklidir.

Üyelerden Hakkı Ketenoğlu ve Halit ZARBUN bu görüşe katılmamışlardır.

III. SONUÇ:

1- Millet Meclisi Başkanlık Divanına Meclisteki siyasî parti gruplarının hepsinin katılmalarını ve bu katılmanın grupların kuvvetleri ölçüsünde olmasını engelleyen ve içtüzük hükmü niteliğinde bulunan 2/11/1966 günlü Millet Meclisi kararının, Anayasa'nın 84. maddesine aykırı olduğundan, iptaline;

Esas sayısı:1967/6
Karar sayısı:1968/9

2- 2/11/1966 günlü kararın iptal edilmesi karşısında uygulama olanağı kalmayan ve içtüzük hükmü niteliğinde bulunan 1/11/1966 günlü Millet Meclisi kararının da 44. sayılı Kanununun 28. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca İptaline;

Her iki bentte de üyelerden Hakkı Ketenoğlu ve Halit ZARBUN'un karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile 27/2/1968 gününde Anayasa'nın 149., 150. ve 152. maddeleri gereğince karar verildi.

Başkan İbrahim Senil	Başkanvekili Lütfi Ömerbaş	Üye İhsan Keçecioglu	Üye Salim Başol
Üye Feyzullah Uslu	Üye Fazlı Öztan	Üye Celâlettin Kuralmen	Üye Hakkı Ketenoğlu
Üye Fazıl Uluocak	Üye Sait Koçak	Üye Avni Givda	Üye Muhittin Taylan
Üye Recai Seçkin	Üye Halit ZARBUN	Üye Muhittin Gürün	

KARŞI OY

I- İçtüzüğün 232 nci maddesinde öngörülen usule başvurmadan bir içtüzük konusunu çözümlemiş olsa dahi, Millet Meclisi kararlarının ve bu arada 2/11/1966 tarihli olup Başkanlık Divanındaki görevlerin, dört parti grubuna ayrılan üyeliklere dağıtılmasına ilişkin kararın, içtüzük niteliğinde olamayacağı yolundaki sayın Avni Givda'nın karşı oy yazısının ikinci kısmına katılmaktayız.

II- Anayasa'nın 84 üncü maddesi hükümleri gereğince her parti grubunun Başkanlık Divanına katılmaları ve bu katılmanın grupların güçleri oranında olması gerekeceği görüşündeyiz.

III- İşçi Partisi grubunun 1966-1967 Başkanlık Divanına katılmasını önliyen karar, 1/1/1966 tarihli ve bir sayılı karardır. Böyleyken sadece, bu kararlar divana katılmaları kararlaştırılan grupların belirli miktardaki üyelerine, Başkanlık Divanında hangi görevlerin verileceğini tespit eden ve bu itibarla dâva ile ilgisi bulunmayan iki sayılı karar aleyhine dâva açılmış ve bu kararda ise

Esas sayısı:1967/6
Karar sayısı:1968/9

Anayasa'nın 84 üncü maddesiyle diğer maddelerine bir aykırılık bulunmamış olduğu için iptal kararına katılmamış bulunmaktayız.

Şöyle ki:

27/1/1967 tarihli dâva dilekçesinde aşağıdaki yazıları bulmaktayız; (Dâva konusu : 2 Kasım 1966 gününde Millet Meclisinin Başkanlık Divanının teşkiline dair verilen kararı.

Olay : Millet Meclisi ikinci döneminin ikinci toplantı yılı başında [2 Kasım 1966 günkü 2. birleşimde), Anayasa'nın 84 ve 85 maddeleri hükmüne aykırı olarak alınan bir kararla partimiz grubu, Millet Meclisi Başkanlık Divanının teşkiline iştiraktan alıkonulmuştur.)

Dilekçenin son kısmında ise (... Başkanlık divanı üyelikleri "Mecliste beş siyasî parti grubu bulunduğu halde" 4 grup arasında paylaşılmış, grupumuza Başkanlık Divanında yer verilmemiştir.

2 Kasım 1966 günlü 2 nci birleşimde alınan kararla yeni bir statü kurulmakta, bu statü de bir içtüzük hükmü tedvini vasıf ve mahiyetini taşımakta, bu itibarla da dâvamıza konu olan ihtilâfın halli mahkememizin görev ve yetkisi dahilinde bulunmaktadır) denilmiştir.

Dilekçenin yukardaki kısımlarına göre dâvanın sebebi, İşçi Partisi grubuna 1966-1967 Başkanlık Divanında yer verilmemiş olması ve divan üyeliklerinin Millet Meclisinde bulunan beş gruptan diğer dördü arasında paylaşılmasıdır. Bu karar, bir sayılı ve 1/11/1966 tarihli iken iptali istenilen karar ise 2 Kasım 1966 gününde verilmiş bulunan ve 1 sayılı kararla partilere tahsis olunmuş üyeliklerin görevlerini belirten 2 sayılı karardır.

2 Kasım 1966 tarihli kararın değil de 1 Kasım 1966 tarihli olup dâva dışında kalmış bulunan kararın, Başkanlık Divanındaki üyeliklerin İşçi Partisi dışında diğer dört partiye tahsisini tespit ettiğini ve binnetice görüşümüzün gereklerini arzede bilmek için Millet Meclisi Tutanak Dergisinin sayfelerine göz atmayı zorunlu bulmaktayız:

Tutanağın beşinci sabitesinde Meclis Başkanı: (Millet Partisi, Yeni Türkiye Partisi ve Türkiye İşçi Partisi, Anayasa'nın 84. maddesinde ifade edilen hükmü; her grubun behemehal bir üyeye Riyaset Divanında temsili, ondan sonra geriye kalan kısımların bir oranla gruplar arasında tevziî lâzım gelir tezini savunmuşlardır.

Adalet Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisi grupları da, grupların kuvvetleri oranında divana katılmalarını sağlayacak şekilde kurulur hükmünü, kuvvetleri oranında katılma temin edilmelidir, Anayasa'nın mânası budur, şeklinde ifade etmişlerdir) dedikten sonra (..... Telifkâr bir yol olduğuna kani olduğumuz bir şekil olarak şimdi Yüksek Heyetinize

Başkanlığın görüşü olarak arzedeceğiz. Nihai karar Yüce Meclisindir. Karar verildikten sonra sayın gruplar kendilerine düşen yerler için namzetlerini gösterirler ve ondan sonra seçimlere geçeriz. Başkanlığın bu telifkâr görüşü şudur:

Adalet Partisi bir Başkan, bir Başkan Vekili, bir İdareci Üye ve dört Kâtiplikle ceman yedi üyeliktir;

C.H.P. si bir Başkanvekili, bir İdareci Üye, iki Kâtiplik ile ceman dört üyeliktir.

M.P. si bir Üyelikle, Y.T.P. si bir Üyelikle, M.P. si bir Başkan Vekilliği Y.T.P. si bir İdareci Üyelikle temsil edilecektir.) Demiş ve 20 sayfa tutan görüşmelerden sonra 25 inci sayfede Başkan, üç önerge vardır ve bunlardan ikisi Riyaset Divanının ne yolda teşekkül etmesi lâzım geldiği hususunda değil, görüşmelerin tehirini teklif eden önergelerdir, diyerek Coşkun Kırca ve Muhittin

Esas sayısı:1967/6
Karar sayısı:1968/9

Güven'in imzalarını taşıyan önergeleri okuttuktan sonra (... Muhterem arkadaşlar bu iki önergeden bir tanesi umumî mahiyettir. Başkanlık Divanındaki gerek nisbetlerin, yani adedi nisbetlerin, gerekse görev yerlerinin ne suretle ele alınacağı hususu gruplar arasında bir görüşme yapıldıktan sonra Meclisin oyuna sunulsun denmektedir. Bu önerge Sayın Coşkun Kırca tarafından... verilmiştir.

İkinci önergede ise, adet olarak gösterilen hususlar Meclis kararına bağlansın, görev yerlerinin değişikliği, görev yerlerinin tevzii veyahutta ilerdeki içtüzük tadilatında riyaset divanı adedinin 15 e veya 17 ye çıkarılması konusunda müzakere yapılsın denilmektedir...

... Şimdi, birinci önergeyi yani yarına, gerek adet ve gerekse diğer görev yerlerinin görüşülmesi için gruplararası bir toplantı yapılmasını teklif eden ve Millet Meclisi toplantısının da yarın saat 15 e talikini istiyen Sayın Kırca'nın önergesini oyunuza sunuyorum... kabul edilmemiştir.

Şimdi ikinci önerge; bu ikinci önergede adet olarak A.P. si 7, C.H.P. si 4 M.P. 1 ve Y.T.P. si 1 üyelikle temsilini, adet yönünden esas alan hususun; ondan sonraki görev yerlerinin tesbiti veya Riyaset Divanı adedinin artırılması konusunda ileri sürülen teklifleri görüşmek üzere yine yarın saat 15.00 e Meclisin talikini istiyen ikinci önergeyi oyunuza sunuyorum... kabul edilmiştir) demiş olduğunu görüyoruz. Kabul edilen taksir şudur: "Sayın Başkanlığa,

1- Millet Meclîsi Başkanlık Divanının, Anayasa'nın 84 üncü maddesine göre oran gözönünde tutularak tespit ettiği A.P. 7, C.H.P. 4, M.P. 1, Y.T.P. 1 şeklindeki görüşünün umumî heyetin kararma bağlanmasına,

2- Başkanlık Divanının taşıdığı ağır yük gözönünde tutularak içtüzüğün (5) maddesindeki" (13) adedinin (15) veya (17) ye iblâğı,

Konusuyla, Meclis Riyaset Divanının bu meselenin halli için muvakkat kuruluşu hakkındaki vazife taksimi hususunun parti grup temsilcileriyle yapılacak toplantıya tehirine karar verilmesini arz ederim.

A.P. Grup Başkan V. Muhittin Güven, İstanbul

1 Kasımda bu önergenin kabulüyle verilmiş olan karar aşağıdaki 3 esasa değinmişti.

a) 1966 Başkanlık Divanına, Meclisteki beş parti grubundan dördünün katılacağını ve İşçi Partisi Grubunun, bunlar arasında bulunmadığını ve İçtüzüğün 5. maddesindeki 13 üyeliğin 4 partiye verilmiş bulunduğunu,

b) 3 gruptan her birinin divanda kaçar üye ile temsil edileceklerini, kesin olarak kararlaştırılmakta;

c) Gruplara ayrılan belirli sayıdaki üyeliklere, Divanın hangi görevlerinin verileceğinin, gruplar arasındaki görüşmeden sonra 2 Kasım oturumunda kararlaştırılacağını açıklamaktadır.

2 Kasım 1966 tutanağının 29 sahifesinde, oturumu açan Başkan [Muhterem arkadaşlarım, dün Yüce Meclisimiz Riyaset Divanının sureti teşkili hakkında 7.4.1.1 esasını karar olarak tespit etmişti. Bu gün grup temsilcileri ile görüşme yapılmıştır. Riyaset Divanındaki görev yerlerinin nasıl taksim edileceği hususunda Riyaset Divanına sadece bir önerge gelmiştir. Bu da sayın T.İ.P. tarafından verilmiştir. Bu önerge A.P. sine 6 üyelik hesap edilerek görev yerleri taksimi yapılmıştır. Meclisiniz bu hususu karara bağladığı için bu önerge hakkında ayrıca muamele yapmıyoruz. Bunun dışında Başkanlığa, Başkanlık Divanının görev yerlerinin nasıl tespit edileceğine dair hiç bir teklif intikal etmemiştir.

Esas sayısı:1967/6
Karar sayısı:1968/9

Bu sebeple Başkanlığın dün Yüce Heyetinize sunduğu şekil, oylarınıza sunulacaktır. Yani bir başkan, 1 başkanvekilliği, bir idareci üyelik, 4 kâtiplik, A.P. sine; bir başkanvekilliği, bir idareci üyelik, iki kâtiplik C.H.P. sine; bir başkanvekilliği M.P. sine; 1 idareci üyelik Y.T.P sine verilecektir, şeklindeki teklifi oyunuza sunuyorum... kabul edilmiştir.

Şimdi bu esasa göre gruplar kendilerine isabet eden görev yerleri hakkındaki namzetlerini Başkanlığa lütfen versinler.)

Yukardaki tutanak münderecatı çok açıktır. Divanda hangi parti gruplarının yer alacağı ve her grupun kaçar üye ile Divana katılacağı hususunu kesin olarak bir sayılı kararla, katılacak 4. grup üyelerine, Divanın hangi vazifelerinin verildiği de 2 sayılı kararla tespit edilmektedir. Böylece İşçi Partisini Başkanlık Divanında temsil edilmekten alıkoyan karar, 1 sayılı karardır ve Anayasa'nın 84 üncü ve 85 inci maddelerine aykırı bulunan kararda budur.

Her ne kadar Mahkememiz kararının gerekçesinde (Millet Meclisinin dâva konusu 2.11.1966 tarihli karar yukarda görüldüğü üzere, Başkanlık Divanının Adalet, C.H...M. ve Y.T. Partileri mensubu milletvekilleri arasında seçilmesini hükme bağlamakta ve bu partilerden her birine düşen Divan görevlerinin sayısının ve niteliğini belli etmektedir. Kararın şu durumu ile, yalnızca İttüzük kapsamına girebilen bir konuyu düzenlediğinde şüphe yoktur...) Denmekte isede kararın İttüzük niteliğinde olduğunu belirtmek için gösterilen bu gerekçedeki Başkanlık Divanının, 4 parti grubu milletvekillikleri arasından seçilmesini ve herbirine düşen üye sayısını, 2 sayılı kararın tespit ettiği görüşüne katılmak, yukarıya dercedilen Millet Meclisi tutanağına göre mümkün değildir. Çünkü Meclisteki 5 parti grubundan, İşçi Partisi hariç diğer 4 parti grubu üyeleriyle Başkanlık Divanının kurulacağını ve her partinin, 7.4.1.1 üyelikle Divana katılacağını tespit eden karar, 1 sayılı karardır. 2 sayılı olan karar değil.

Mahkememiz kararının 1 ve 2 sayılı Millet Meclisi kararlarının birbirleriyle olan ilişkisi kısmında :

(1.11.1966 günü, Millet Meclisi Başkanlık Divanının, 7 Adalet Partili, 4 Cumhuriyet Halk Partili, birer de Millet Partili ve Yeni Türkiye Partili üyeden kurulması karara bağlanmıştır. Karar her partiye düşen görev yerlerini açıklamadığı için eksiktir. Ve uygulama yeteneğinden yoksundur. 2.11.1966 gününde ise bir başkanlık, bir başkanvekilliği, bir idareci üyelik, 4 kâtiplik olmak üzere 7 Üyeliğin Adalet Partisine, 1 başkanvekilliği, 1 idareci üyelik, 2 kâtiplik olmak üzere 4 üyeliğin C.H. Partisine, 1 başkanvekilliğinin M. Partisine, 1 idareci üyeliğin Y.T. Partisine verilmesi karar altına alınmış ve ondan sonradır ki Divan üyelerinin seçimine geçilebilmiştir. 2.11.1966 günlü karar, ilk kararın eksigini tamamlamakla birlikte o kararda partilere ayrılan Divan üyeliği sayılarını tekrarlamak suretiyle birinciden ayrı, başlı başına bir karar olma niteliğini kazanmıştır. Başkanlık Divanı sorununun kesin ve sonuçlandırıcı olarak çözümlenende bu karardır. Şu haliyle ikinci kararın tek başına bir dâva konusu olabileceğinde ve böyle bir dâvada birinci kararın değil, ikincisinin iptalinin istenmesinin ereğe daha uygun düşeceğinde şüphe yoktur. Bu duruma göre dâvanın yalnız 2.11.1966 günlü Millet Meclisi kararına karşı açılmış bulunmasında sonuca etkili bir nitelik olmamak gerekir.) görüşleri belirtilmiştir.

Bilinen bir gerçektir ki adli veya idarî işlem ve dâvaların bir çok sorunları, ayrı ayrı kararlarla sonuca erdirilebilir ve erdirilmektedir. Hattâ bu sorunlar ayrı zamanlarda ayrı kararlarla da çözümlenebilir. 1966 Başkanlık Divanının, 1 sayılı ve 1.11.1966 tarihli kararla 2 sorunu çözümlenmiştir. Bunlar Başkanlık Divanına hangi parti gruplarının katılacağı veya katılmıyacağı ve Divana katılan her parti grubunun kaç üye ile katılacağı sorunlarıdır.

2.11.1966 tarihli 2 sayılı karar yukarıda da belirtildiği gibi sadece 4 partiden her birine verilen üyeliklerin hangi vazifelerle tanzif edileceğini belirten bir karardır. Birinci karara esas olan

Esas sayısı:1967/6
Karar sayısı:1968/9

önerge yukarıda yazıldığı gibi 2 madde halindedir. 1 inci maddesinde 4 partiye 13 üyeliğin 7.4.1.1 şeklinde tahsisinin Umumî Heyetçe karara bağlanmasını ve 2 inci maddesinde de İtüzük tadilatı ve Riyaset Divanının muvakkat kuruluşuna alt vazife taksimi için parti grupçuları temsilcileri ile yapılacak toplantı için bu hususun tehirini tazammun etmektedir. Kabul edilen bu önerge dahi Divanın 4 parti grubu üyelerinden teşekkül edeceği ve bu gruplardan kaçır üyelikle kurulacağı hususu kesin olarak bir sayılı kararla çözümlenmiş ve 2 inci karara vazife taksimi hususu kalmıştır.

Birbiri ile ilgili oldukları için ikinci kararda birinci kararla tespit edilen üyeliklere hangi vazifelerin verileceğinden bahsederken 1 inci kararla gruplara tahsis edilen üyelik adedi mahfuz kalmak şartıyla bu sayıdaki üyeliklerden kaçının kâtiplik ve Reis Vekilliği veya İdare Amirliği görevlerini alacakları yazılırken rakamlardan da bahsedilecektir. Kararımızın, sadece bu rakamlardan bahsedilmesinin 2 nci karara başlıbaşına bir nitelik kazandırdığı yolundaki görüşüne katılmak çok zordur. Yukarıda da belirtildiği gibi Divan üyelikleri sorunu 3 aşamalıdır. Her üçünün çözümlenmesiyle sorun müsbet sonuca ulaşmış olacaktır. Bu yönleriyle sorunlardan ikisini çözümlen birinci karar eksik olduğu gibi birisini çözümlen, ikinci kararda eksiktir. İkinci kararla seçime geçilebilmek imkânı kazanılmıştır diye bütün değerler ikinci kararda olduğunu kabul etmekte, mantıkça büyük zorluk vardır.

2.11.1966 tarihli oturumunda Meclis Başkanının (Muhterem arkadaşlarım, dün Yüce Meclisiniz Riyaset Divanının sureti teşkili hakkında 7.4.1.1 esasım karar olarak tespit etmişti...) demesi ve yine aynı oturumda Adalet Partisine ayrılan 7 üyeliğin 6 ya indirilerek İşçi Partisinin de Divana katılmasına ilişkin önerge dolayısıyla Başkanın (... Meclisiniz bu hususu karara bağladığı için bu önerge hakkında ayrıca muamele yapmıyoruz...) şeklinde durumu açıklaması karşısında muhalefet ve muvafakati ile Millet Meclisinin ses çıkarmamak suretiyle bu beyanları tasvip etmesi de 1 sayılı kararın ne ölçüde kesin olduğunu ve 2 sayılı kararla, münderecatının tekrarlanmadığını tereddüde yer bırakmıyacak bir şekilde ortaya koymaktadır. Buna rağmen aksine yorum yapılması suretiyle 2 sayılı kararın dâvaya esas olabileceğinin kabulünü uygun bulmamaktayız. Bu yönlerden ve dâva dilekçesinde gösterilen dâva sebebi ve olayı dolayısıyla açılacak dâvanın bir sayılı karar aleyhine açılması gerektiği ve 2 sayılı kararın, dâva sebep ve olayına göre dâva konusu olamayacağı ve olsa bile 1 sayılı kararla Divana katılmaları kararlaştırılan partilere ayrılan sayıda ki üyelere sadece görev taynini yapan işbu kararın Anayasa'ya aykırı olmadığı kanısındayız.

4- 1 sayılı kararın iptalini de isabetli bulmamaktayız. İşçi Partisi grubu bu karar aleyhine dâva açılmasını kararlaştırdığı halde dâva yalnız 2 sayılı karar aleyhine açılmıştır. 1 sayılı kararın 2 sayılı karardan tamamen ayrı sorunları çözümlendiği ve bunun kesin olduğu, yukarıda belirtilmiştir. 2 sayılı karar ile yapılan vazife taksimi, uygun görülme dahi 1 sayılı Karar varlığını muhafaza edecektir.

Kaldı ki, kararımızın gerekçesinde öne sürülen, 2 nci kararda Divana katılacak grup üyeleri sayılarının tekrar edilmesi ve Divan sorununun bu kararla çözümlenmiş bulunması dolayısıyla 2 sayılı kararın başlı başına bir karar olma niteliğini kazandırdığı keyfiyeti, 2 sayılı kararın 1 sayılı kararı tadil ettiğini kabule götürebilir. Ve böylece içtüzük niteliğinde olan 1 sayılı kararın ortadan kalkmış bulunması gerekir. Yok olan bir kararın iptaline ise lüzum yoktur.

Her şekliyle 1 sayılı Kararın iptalini de Anayasa ve hukuka uygun görmemekte olduğumuzdan bu kararın iptaline de karşıyız.

Bu nedenlerle 44 sayılı Kanunun 28 inci maddesi delaletiyle iptal edilmiş olan 1 sayılı kararın iptali hususuna da katılmamaktayız.

Üye
Hakkı Ketenoğlu

Üye
Halit ZARBUN

MUHALEFET ŞERHİ

I. Anayasa'nın 148. maddesinin 2. fıkrasında Anayasa Mahkemesinin, Yüce Divan sıfatıya baktığı dâvalar dışındaki işleri dosya üzerinde inceleyeceği; ancak gerekli gördüğü hallerde sözlü açıklamalarını dinlemek üzere ilgilileri çağıracağı yazılıdır.

Eldeki işte davacı, konu üzerinde, söylenebilecek ne varsa, dâva dilekçesinde hepsini belirtmiştir. Sözlü bir açıklamanın dâvayı daha çok aydınlatılabileceği düşünülemez. Bu yola gidilmesi gereksizdir; işin uzamasından ve vakit kaybından başka sonuç vermeyecektir.

II. Yasama Meclisleri İçtüzüklerinin belli başlı vasıflarından biri de kapsamlarına giren kanunları geçici değil sürekli olarak düzenlemeleridir. Bunlara istikrarlı bir uygulama olanağının sağlanması daima gözönünde ve ön alanda tutulur. Onun içindir ki içtüzüklerin değiştirilmeleri, bunlara yeni hükümler eklenmesi veya kimi hükümlerinin kaldırılması bir takım usullere ve kurallara bağlanmıştır. (Millet Meclisince uygulanmakta bulunan İçtüzüğün 232. maddesinde açıklandığı gibi.)

İnceleme konusu 2.11.1966 günlü Millet Meclisi kararı 2. dönemin 2. toplantı yılı başında Başkanlık Divanı üyeliklerinin siyasî parti grupları arasında paylaşılmasının geçici olarak öngören bir belgedir. Her zaman ve kolaylıkla değişmesi olanak içindedir. Nitekim, davacının da açıkladığı üzere, 1. toplantı yılı başında aynı konuda alınan karar bundan farklı bulunmakta idi.

Bir yasama Meclisi kararının yalnızca İçtüzük alanına girmesi muhtemel bir konuyu düzenlemekte oluşu ona İçtüzük hükmü niteliğini kazandırmaya yetmez. O kararın içtüzük düzenlemesindeki usule uygun olarak hazırlanıp çıkarılmış bulunması ve hele, yukarıda işaret edildiği gibi, bünyesinde sürekli bir uygulama olanağını taşıması şarttır. 2.11.1966 günlü kararın böyle bir niteliği yoktur.

Bir yasama meclisinin, İçtüzük alanına giren konuları geçici kararlarla düzenlemesi doğru olmayabilir. Ancak Anayasa Mahkemesinin bu sorun üzerinde bir sözü olmamak gerekir.

Özetlenecek olursa : 2.11.1966 günlü Millet Meclisi kararı İçtüzük hükmü niteliğinde değildir. İşin incelenmesi Anayasa Mahkemesinin görevi dışında kalmaktadır.

SONUÇ :

1967/6 sayılı dâvanın incelenmesi sırasında verilen 2.6.1967 ve 10.7.1967 günlü kararlara bu nedenlerle karşıyım.

Üye

Esas sayısı:1967/6
Karar sayısı:1968/9

Avni Givda

Sayın Avni Givda'nın karşı oy yazısında sözlü açıklama dışında kalan ve dâva konusu Millet Meclisi kararının bir İçtüzük hükmü niteliğinde olmadığı cihetle esasının incelenerek karara bağlanmasının Anayasa Mahkemesinin görevi dışında olduğuna ilişkin bulunan görüşüne katılıyorum.

Üye

İhsan Keçecioğlu

Sayın Avni Givda'nın muhalefet şerhinde açıklanan düşüncelere tamamen katılıyorum.

Üye

Celâlettin
Kuralmen

MUHALEFET ŞERHİ

İptal olunan hükümlerin derhal ortadan kaldırılmasında kamu düzenini bozabilecek bir mahzur olmadığı ve iptal hükmünün yürürlüğe girmesinin geri bırakılmasını gerektiren başka bir halde bulunmadığı kanısındayım. Bu sebeple Anayasa'ya aykırılığı sabit olan mali bir yükümlüğün 7.10.1968 gününe kadar devam ettirilmesini ve bunun sonucu olarakta yükümlü bulunanların kanuni tazyiklere maruz kalmalarına müsaade edilmesini caiz görmemekteyiz. Kararın iptal hükmünün geri bırakılmasına ilişkin kısmına muhalifim.

Üye

Celâlettin
Kuralmen